

Pomimo złego stanu, w jakim zachowały się malowidła, których struktury ikonograficznej w pełni nie znamy, można wskazać ich kilka podstawowych cech. Z punktu widzenia stylu przenika się w nich romańska tradycja malarska, widoczna przede wszystkim w postaci Michała Archanioła jak również w kompozycji Chrystusa na tronie, z stosunkowo zaawansowanym już podejściem gotyckim dobrze widocznym przede wszystkim na postaci św. Wacława bądź też św. króla ze sklepienia. Widać, że w wystroju kościoła wzięło udział więcej malarzy, najprawdopodobniej w różnym wieku lub z różnych szkół malarskich. Także w postaci Michała Archanioła można zauważyć szczegóły potwierdzające związek z malarstwem morawskim, a dokładniej średnioeuropejskim, lat siedemdziesiątych i osiemdziesiątych XIII w. Można więc przypuszczać, że zbiór postaci mógł zostać w dalekiej Hrozové namalowany najprawdopodobniej dopiero pod koniec XIII w., prawdopodobnie w latach osiemdziesiątych bądź dziewięćdziesiątych. Poza tym widać, że w programie ikonograficznym kładziono nacisk na aspekty arystokratyczne lub wprost monarsze. Chrystus w majestacie siedzi na tronie, w grupie świętych na sklepieniu są przedstawiciele świętych królów, motyw chrztu Chrystusa jest uzupełniony o jabłko monarsze i prawdopodobnie koronę, a więc atrybuty, które wskazują na fakt, iż chrzest był w średniowiecznym pojmowaniu niezbędnym warunkiem prawowitej władzy. Charakter monarszy ma także wystrój liliowy w ościeżnicy okiennej imitujący tapiserię lub drogą tkaninę, a jeszcze wyraźniej jest "ton królewski" wyrażony przez niezwykłą ikonografię św. Wacława z płaszczem gronostajowym, koroną i liliowym berłem królewskim w ręku. Aspekt szlachecki w malowidłach reprezentuje święty rycerz Jerzy, również wybranych stojących apostołów na sklepieniu moglibyśmy rozumieć jako odwołanie do drużyny obok władcy siedzącego na tronie, króla królów – Chrystusa. Ten krąg tematyczny dobrze odpowiada pozycji społecznej panów z Felsztyna (Herburtów), hipotetycznych zamawiających wystrój, którzy pod koniec XIII w. poruszali się równie zwinnie tak na dworze czeskich królów Przemysława Ottokara II i Wacława II, jak również w pobliżu księcia opawskiego Mikołaja I Przemyślidy. W Hrozové Felsztyńscy występowali jednak również jako wspaniali ministriałowie swoich zwierzchników lennych, biskupów ołomunieckich. Tę płaszczyznę wyrażającą lojalną obustronną współpracę sfery duchowieństwa i szlachty przedstawia w malowidłach podkreślona postać św. Wacława, patrona Diecezji Ołomunieckiej, adorowana przez seniora lennego, biskupa ołomunieckiego. Tak więc częściowo zachowane wizerunki cyklu ikonograficznego stosunkowo dobrze odzwierciedlają stosunki historyczne i społeczne ostatniej ćwierci XIII w. i początku wieku XIV na posiadłościach biskupich na północy Moraw. Malowidła te swoją treścią podpowiadają, że najprawdopodobniej ich fundatorem był ktoś z wysoko postawionych członków rodu Herburtów, być może wpływowi i zdolny Konrad.

Text: Dalibor Prix, Zuzana Všecková

Foto: Romana Balcarová, Filip Menzel

Vydala: Římskokatolická farnost Hrozová

Spolupráce: Sdružení Královský stolec Hrozová

Średniowieczne malowidła naścienne w kościele św. Michała Archanioła w Hrozové

Zbiór malowideł w Hrozové z końca XIII wieku można zaliczyć do najważniejszych odkryć ostatnich dziesięcioleci na pograniczu morawsko-śląskim. Na terenie dzisiejszego województwa morawsko-śląskiego malowidła w prebiterium kościoła w Hrozové, wykonane niedługo po zakończeniu budowy kościoła, są jednymi z najstarszych malowideł naściennych a ich wartość kulturalna i historyczna jest bezcenna.

Odkrycie i prace restauratorskie średniowiecznych malowideł przeprowadzili Romana Balcarová i Filip Menzel w latach 2014-15 w ramach projektu „Freski w Hrozové – unikat na granicy”, współfinansowanego z Funduszu Mikroprojektów Euroregionu Pradziad będącego częścią Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej CZ-PL 2007-2013.

Wschodnia ściana prezbiterium

Na lewo od gotyckiego okna widzimy wyraźną postać patrona kościoła – św. Michała, który jest tutaj przedstawiony jako anielski rycerz walczący ze smokiem (diabłem). Po prawej stronie dominuje duża postać władcy z aureolą, berłem i koroną. Chodzi o patrona czeskich Przemysłidów i Diecezji Ołomunieckiej – św. Wacława. Po jego prawej stronie możemy widzieć klęczącą postać biskupa, prawdopodobnie któregoś z ówczesnych biskupów ołomunieckich (Bruna z Schauenburku lub biskupa Dětřicha). W lewej dolnej części widzimy wnękę w ścianie, przeznaczoną na tabernakulum a wykonaną w 1 poł. XIV wieku.

Sklepienie nad prezbiterium

W części wschodniej dominuje obraz Chrystusa na tronie w mandorli niesionej przez dwóch aniołów. Scenę uzupełniają znaki czterech ewangelistów, z których najlepiej widoczny jest uskrzydłony byk symbolizujący św. Łukasza. Po stronie północnej widzimy postać św. Piotra z tonsurą trzymającego w rękach symboliczny klucz (św. Piotr jako klucznik królestwa niebieskiego). Przeciwwagą dla tego obrazu jest postać św. Pawła po południowej stronie. Święty trzyma w rękach obnażony miecz (symbol jego egzekucji poprzez ścięcie). W części zachodniej sklepienia dominuje postać św. Andrzeja. Obok wszystkich trzech apostołów znajduje się szarfa z napisem pomagająca ich zidentyfikować. Na sklepieniu znajduje się mnóstwo innych postaci – obok Andrzeja, po lewej, wyraźna postać młodego władcy (może biblijny król Dawid lub Salomon), w północno-wschodnim rogu widzimy scenę ochrzcenia Jezusa przez Jana Chrzciciela a w rogu południowo-wschodnim rozpoznajemy postać uzbrojonego rycerza i na podstawie zachowanych fragmentów można powiedzieć, że jest to wizerunek św. Jerzego.